

Nr 62.

Av herrar **Åkesson, Johannes, och Pålsson, Jöns**, *angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste sättet att anställa postförare å landsvägslinjer samt lantbrevbärare m. m.*

Våra lantbrevbärare äro en kategori av befattningshavare, vilkas anställnings- och löneförhållanden synas oss vara värda att uppmärksamma. Då de oftast rekryteras ur de sämst lottade befolkningslagren och då de äro spridda över hela landet utan att äga någon sammanlutning, som kan tillvarataga deras gemensamma intressen, hava vi ansett oss böra fästa statsmakternas uppmärksamhet på deras förhållanden, i tanke att därigenom någon förbättring kunde åstadkommas i deras många gånger betryckta ställning.

Postbefordringen på landsbygden ombesörjes sedan lång tid tillbaka dels genom postföring eller befordran i slutna poster mellan olika postanstalter och dels genom lantbrevbäring eller direkt utdelning av post till personer boende utefter en viss linje och mottagande av post från dessa. I de fall, då lantbrevbäringslinjen sträcker sig mellan två eller flera anstalter, har lantbrevbäraren även att befordra slutna poster mellan dessa, och han är sålunda i dylika fall även postförare.

Den genom dessa postförare och lantbrevbärare utförda postbefordringen å landsväg har under de senare årtiondena vunnit en betydande utveckling. Enligt postverkets berättelse för år 1916 företer nämligen såväl landsvägspostlinjernas längd som antalet å dessa linjer postförda kilometer under tiden från och med år 1866, med undantag för perioden 1881—1885, en konstant stegring. Under perioden 1866—1870 utgjorde landsvägspostlinjernas längd i medeltal 18,805 km. årligen och det postförda kilometertalet 5,736,973. Motsvarande tal voro under perioden 1911—1915 resp. 46,279 och 13,243,639 km. samt under år 1916 resp.

48,523 och 13,867,513. För år 1916 motsvarar sålunda ökningen i förhållande till perioden 1866—1870 resp. 158,0 och 141,7 procent.

Antalet lantbrevbärare har från år 1914—1916, alltså på två år, ökats från 2,132 till 2,280. År 1916 var antalet postförare å landsvägslinje 779.

Vilket arbete har då denna avsevärda kår av befattningshavare att utföra, under vilka förhållanden arbeta de och på vilket sätt anställas de?

Postföreningen, som alltefter omständigheterna ombesörjes antingen med häst och åkdon (i vissa fall med automobil och även med roddbåt) eller med gående bud, består som ovan nämnts av befordran av slutna poster mellan de olika postanstalterna och är sålunda givetvis förenad med stort ansvar. Lantbrevbäraren har att till de utefter lantbrevbäringslinjen boende korrespondenterna utdela ankommande post samt för postbehandling mottaga och vidare befordra avgående försändelser. Han skall mottaga och utlämna vanliga brevpostförsändelser, rekommenderade försändelser och oassurerade småpaket, mottaga postabonnement å tidningar och utdela postabonnerade tidningar samt tillhandahålla allmänheten frankotecken. Sedan 1908 kan lantbrevbärare tilldelas befogenhet att jämväl mottaga och utlämna assurerade försändelser samt postanvisningar intill visst belopp. Sådana lantbrevbärare benämns lantbrevbärare av 1:a klass. Av de 2,280 lantbrevbärarna år 1916 voro 515 av 1:a klass.

Lantbrevbärarna arbeta under de mest skiftande förhållanden. Som ovan nämnts kunna de hava olika befogenhet att betjäna allmänheten. En del av dem äro samtidigt både postförare och lantbrevbärare. De kunna besörja lantbrevbäringen gående eller med anlitage av häst och åkdon, velociped eller roddbåt. Deras linjer kunna vara av högst olika beskaffenhet och längd; längden fram och åter växlar mellan endast några få km. och över 100 km.; medeltalet uppgives vara 12 km. Antalet turer växlar från mindre än en gång i veckan och till mer än en gång dagligen. Å det övervägande antalet linjer förekomma 3 turer i veckan. För flertalet lantbrevbärare torde därför lantbrevbäringen endast vara en bisyssla, som fullgöres vid sidan om den vanliga sysselsättningen (jordbruk, hantverk etc.) Även postmängden är givetvis mycket olika, liksom dess fördelning utefter lantbrevbäringslinjen. Slutligen inverka helt naturligt de i vårt vidsträckta land så skiftande befolknings- och terrängförhållandena på lantbrevbärarnas arbete samt medföra, att det kan gestalta sig mycket olika i olika delar av landet.

För anställandet av dessa lantbrevbärare liksom av postförare användes kontrakt, med iakttagande av gällande bestämmelser angående

statens upphandlings- och entreprenadväsende. Kontraktet — varuti lantbrevbärarens arvode, antalet turer i veckan och de orter, som skola besökas, fastställas samt angives, huruvida lantbrevbäringen skall utföras med anlitande av häst och åkdon eller gående — slutes med generalpoststyrelsen eller med vederbörande postdirektör. Enligt de för de senare utfärdade bestämmelserna skall till lantbrevbärare endast antagas myndig mansperson, som är skrivkunnig och äger god frejd.

Detta anställningssystem synes oss vara särskilt ur de anställdas synpunkt i hög grad otillfredsställande. Följden blir givetvis, att de sökande, som i regel äro personer i små omständigheter, underbjuda varandra. Och då ju enligt entreprenadförordningen vid bestämmande av inkomna anbud största hänsyn skall tagas till de billiga prisen, torde det, även om enligt denna förordning anbud, som uppenbarligen utgöra underbetalning, icke ens skola upptagas till behandling, icke kunna undvikas, att i en del fall underbetalning förekommer. Av erfarenhet känna vi också fall, då lantbrevbärarna utföra sitt arbete i postverkets tjänst mot en orimligt låg ersättning. Särskilt framträdande har detta förhållande blivit under nu rådande dyrtid, emedan dessa lantbrevbärare på grund av anställningsformen icke kunna hänföras till sådana befattningshavare, som erhålla lönetillägg enligt förordningen om krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Därtill kommer, att detta anställningssystem icke synes innebära tillräckliga garantier för att man erhåller den lämpligaste personalen till den lediga sysslan.

Den naturliga orsaken till användandet av entreprenadsystemet vid anställandet av lantbrevbärare är ju att söka i de skiftande förhållanden, varunder såsom ovan nämnts de olika lantbrevbärarna arbeta. Vi vilja icke heller förneka, att i en del fall detta anställningssystem kan vara det lämpligaste trots de därmed förenade olägenheterna.

Emellertid synes detta system böra i åtskilliga fall kunna med fördel avskaffas och ersättas med det vanliga tillvägagångssättet vid anskaffande av arbetskraft, nämligen befattningens kungörande som ledig mot ett visst arvode, varefter vederbörande postmyndighet bland de sökande utväljer den mest kompetente och lämplige. Så borde man kunna gå tillväga i de fall, då de lokala förhållandena och övriga på avlöningen inverkan faktorer äro kända. Och givetvis är så förhållandet beträffande åtskilliga av de nuvarande lantbrevbärarelinjerna. Det synes oss, att denna fråga borde bli underkastad en grundlig utredning.

Vi vilja även erinra om att frågan om lantbrevbärarnas anställningsvillkor var föremål för behandling vid 1915 års riksdag. En inom

andra kammaren väckt motion om avskaffande av entreprenadssystemet vid deras anställande blev då av andra kammaren bifallen men avslogs av den första och föranledde således icke någon riksdagens åtgärd.

Beträffande poststationsföreståndarne, vilka liksom de i denna motion berörda befattningshavarna inom postverket anställas genom kontrakt och således tillhöra postverkets personal endast i vidsträckt mening, finnes enligt vad det uppgives redan utarbetat ett förslag till reglering av deras tjänsteförhållanden och löner, ett förslag som väl antagligen med det snaraste kommer att föreläggas riksdagen i form av en kungl. proposition. Även med hänsyn härtill synes det oss vara på tiden, att våra lantbrevbärarens förhållanden bli föremål för grundlig utredning och reglering i den mån så befinnes av behovet påkallat. Beträffande vissa av dem synes det oss t. o. m. kunna ifrågasättas, om icke deras tjänstgöring är så konstant och regelbunden, att befattningarna kunde uppföras å postverkets ordinarie stat.

På grund av vad vi sålunda anfört tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning det nu använda förfaringssättet med kontrakt och utbudande på entreprenad vid anställandet av postförare å landsvägs-linjer samt lantbrevbärare må kunna avskaffas och ersättas med annan anställningsform, samt därefter vidtaga de åtgärder, som av denna utredning kunna föranledas.

Stockholm den 26 januari 1918.

J. A. Åkesson.

Jöns Pålsson.